

Rozumowanie abduktywne a błędy krytyczne w argumentacji

Potentially fallacious arguments within the interpretation as abduction framework

Abstrakt

Przedmiotem prezentacji jest zasadność argumentacji w naturalnie wydarzających się dyskusjach. Bronię tu stanowiska, że zastosowanie modelu pragma-dialektycznego do analizy zasadności argumentacji wymaga poszerzenia pojęć wprowadzonych w pragma-dialektyce. Punktem wyjścia jest założenie o błędności pragma-dialektycznego przekonania, iż złamanie jednej z reguł dyskusji krytycznej wypracowanej przez Fransa H. Eemeren i Roba Grootendorsta i jednocześnie wyrażenie argumentu nieprowadzącego do rozwiązania sporu pomiędzy uczestnikami dyskusji jest właściwym kryterium oceny nierzetelności argumentu¹. Udowodniam, iż rama modelowa Interpretacja jako Abdukcja jest najbardziej adekwatnym suplementem modelu pragma-dialektycznego pozwalającym na wszechstronną analizę potencjalnie nierzetelnych argumentów, mając na uwadze gradualność i wieloaspektowość decyzji podejmowanych przez uczestników sporu.

Podjęcie powyższego tematu podyktowane zostało dwoma czynnikami. Pierwszym z nich był fakt, iż teoretyczny kompleks dyskusji krytycznej zaproponowany przez Fransa H. Eemeren i Roba Grootendorsta (1984, zob. też Eemeren i Houtlosser 2002), wydaje się integrować pragmatyczne, dialektyczne i retoryczne funkcje argumentacji, są one jednak nadal traktowane wybiórczo. Drugi czynnik odnosi się do pominięcia cech reproduktywnych naturalnie wydarzających się sporów w modelu pragma-dialektycznym². Wprawdzie, narzędzie heurystyczne umożliwiające analizę zasadności nie musi być oparte na szczegółowym opisie naturalnego współdziałania komunikacyjnego. Jednakże, każdy błąd krytyczny³, rozważany na płaszczyźnie pragma-dialektycznej, nie może być postrzegany jako nierzetelny argument. W niniejszej prezentacji przyjęta jest zatem sugestia Waltona (1995) i Jacobsa et al. (1991), że różnorodność cech naturalnie wydarzających się dyskusji powinna być częścią modelu przeznaczonego do ich ewaluacji.

Prezentacja ma zatem dwojaki cel: weryfikację pragma-dialektycznych kryteriów oceny rzetelności/nierzetelności argumentu i wypracowanie kryteriów oceny rzetelności/nierzetelności argumentu. Celem prezentacji nie jest jednak zmiana

¹ Angielskie pojęcie 'fallaciousness' tłumaczone jest tu jako 'niezasadność argumentu' lub 'nierzetelność argumentu' (zob. też Szymanek 2001).

² Pojęcie naturalnie wydarzającego się sporu używane jest tu w znaczeniu zaproponowanym przez Waltona (1995).

³ Przyjmuję tu tłumaczenie angielskiego pojęcia 'fallacy' jako błędu krytycznego lub błędu logicznego zaproponowane przez Szymanka (2001).

podstawowego charakteru modelu pragma-dialektycznego, ale wprowadzenie dodatkowych kryteriów zwiększających efektywność oceny argumentów.

Wstępne założenie dotyczy również niemożności ewaluacji zasadności argumentacji bez wcześniejszego wyznaczenia tzw. 'przestrzeni sporu'⁴. Oczywistym jest, że protagonista danego stanowiska może wyobrazić sobie istnienie antagonisty. Punktem zainteresowania niniejszej prezentacji jest jednak sytuacja, w której dwoje uczestników przyjmuje przeciwne pozycje i wyraża argumenty w ich obronie lub w której jeden z uczestników nie wyrażając własnych argumentów poddaje w wątpliwość argumenty drugiej strony. Popieram tu stanowisko Eemeren i Grootendorsta (1984, 1992, 2004), iż model pragma-dialektyczny jest właściwym narzędziem wyznaczającym 'przestrzeń sporu' poprzez specyfikację: wspólnej zawartości propozycjonalnej⁵ argumentacji, stanowisk uczestników sporu, rodzaju sporu, etapów sporu, a także kompleksowych relacji pomiędzy pro-argumentami wynikającymi z wprowadzenia kontra-argumentów. Bronię także stanowiska, że wyznaczenie 'przestrzeni sporu' jest pierwszym krokiem do dalszej analizy zasadności argumentów w naturalnie wydarzającej się dyskusji. Twierdzą jednak, iż koncepcja 'nierzetelnego argumentu' w pragma-dialektyce jest zbyt ściśle powiązana z tradycyjnymi definicjami formalnych i nieformalnych błędów krytycznych i logicznych⁶. W pragma-dialektyce, naruszenie jednej z zasad dyskusji krytycznej rozważane jest w kategoriach błędu krytycznego lub logicznego. Jedynym rozszerzeniem standardowego podejścia do zasadności argumentacji jest twierdzenie, iż każde naruszenie reguły pragma-dialektycznej wpływa również na równowagę pomiędzy dialektycznym globalnym celem rozwiązania sporu i retorycznym globalnym celem przeprowadzenia najbardziej efektywnego ataku a tym samym stanowi przeszkodę w rozwiązaniu zaistniałego sporu. Model pragma-dialektyczny nie rozważa jednak innych celów uczestników sporu poza dialektycznym globalnym celem rozwiązania sporu i retorycznym globalnym celem przeprowadzenia najbardziej efektywnego ataku. Niniejsza prezentacja wyjaśnia dlaczego ocena zasadności argumentu powinna być oparta na rozumowaniu abdukcyjnym, a więc dlaczego jej punktem ciężkości powinno być wyznaczenie pragmatycznej relewancji argumentu, analiza procesów inferencyjnych i ich relacji ze zróżnicowanymi możliwymi celami globalnymi i lokalnymi dyskutujących. Przedstawiam

⁴ Pojęcie przestrzeni sporu używane jest tutaj w znaczeniu zaproponowanym przez Eemeren et al. (1993).

⁵ Pojęcie wspólnej zawartości propozycjonalnej (z ang. 'common propositional content') zostało wprowadzone przez Eemeren i Grootendorsta (1984). Odnosi się ono do pojęcia makro-propozycji wprowadzonego przez van Dijk (1997).

⁶ Tradycyjne postrzeganie pojęcia błędu logicznego i krytycznego definiuje Szymanek (2001). Skłania się on jednak ku zastosowaniu terminu błąd logiczny zarówno dla błędów logicznych jak i krytycznych.

zatem argumenty postulujące włączenie systemu Hobbsa (1993, 2006) badającego procesy inferencyjne w obręb dodatkowych kryteriów.